Załącznik nr 3

X Ogólnopolski Konkurs Wiedzy

o Złote Lilie Jadwigi Andegaweńskiej

pod hasłem „ Od grodu do stolicy”

rok szkolny 2026/2027

Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych etapach Konkursu oraz wykaz literatury obowiązującej uczniów

SZKOŁA PODSTAWOWA

Etap szkolny

Obowiązuje zakres wiedzy określony w podstawie programowej dla szkoły podstawowej dla przedmiotu historia obejmujący historię Polski do upadku państwa Polskiego (1795 r.) ze szczególnym uwzględnieniem tresci dotyczących dziejów Krakowa oraz wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą na etapie szkolnym.

Etap rejonowy

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie rejonowym.

Etap ogólnopolski

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego i rejonowego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie ogólnopolskim.

Wykaz literatury obowiązującej uczestników oraz stanowiącej pomoc dla nauczyciela:

Etap szkolny

1. Podręczniki do nauczania historii w szkołach podstawowych dopuszczone do użytku szkolnego przez właściwego ministra ds. edukacji;

2. Św. Jadwiga Andegaweńska https://diecezja.pl/miasto-swietych/miasto-swietych-sw-jadwiga-andegawenska-krol-polski

3. Piotr Stefaniak „Była i Marią, i Martą” str. 7-47 https://www.katedra-wawelska.pl/wp-content/uploads/2023/09/Kr%C3%B3lowaJadwiga-strony.pdf

4. Legendy:
    a. Legenda o Lajkoniku https://www.youtube.com/watch?v=yBXzz2ggRV0
    b. Legenda o Hejnale Mariackim https://www.bajkowyzakatek.eu/2010/09/polskie-legendy-o-hejnale-mariackim.html

5. 770 lat lokacji Krakowa:
    a. https://www.krakow.pl/nasze_miasto/1115,artykul,historia.html
    b. http://www.lokacjakrakow.tron.pl/n/pl/25
    c. http://www.lokacjakrakow.tron.pl/n/pl/20
    d. http://www.lokacjakrakow.tron.pl/n/pl/21
    e. https://dziennikpolski24.pl/nie-od-razu-krakow-lokowano/ar/10080390#google_vignette
    f. http://www.lokacjakrakow.tron.pl/n/pl/15
    g. https://www.diecezja.kielce.pl/swieta-matka-kinga

Etap rejonowy

1. https://krakowiswiat.pl/krakow-krolow/
2. https://wtir.akf.krakow.pl/pdf/rozne/trasy/bazy/krolew/index.htm
3. https://dziejekrakowa.pl/index.php/historia/krakow-pierwszych-piastow-990-1138.html?start=5
4. https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,czasy-soltysowsko-wojtowskie-do-1312-12.html
5. https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,wielka-lokacja-krakowa-dziedziczni-wojtowie-17.html
6. https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,mala-lokacja-krakowska-soltysi-14.html
7. https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,czasy-burmistrzowskie-1312-1791-20.html
8. http://krakow.zaprasza.eu/historia/lokacja.php
9. http://old.mbc.malopolska.pl/dlibra/docmetadata?id=17757

Etap ogólnopolski

1. https://visitmalopolska.pl/obiekt/-/poi/krolewska-katedra-na-wawelu-p-w-sw-stanislawa-bm-i-sw-waclawa
2. Katedra wawelska https://www.katedra-wawelska.pl/ zakładki:
    - Historia Katedry
    - Katedra Wawelska (Królewski Dzwon Zygmunt, dzwon Urban, wieże)
    - Muzeum Wawelskie

Zagadnienia :

Etap szkolny:

1. Jadwiga Andegaweńska:
   - wzór władcy idealnego (opieka nad poddanymi, połączenie życia kontemplacyjnego i czynnego, troska o dobro państwa),
   - rola Jadwigi w chrystianizacji Litwy,
   - odzyskanie przez Jadwigę Rusi Halickiej dla Królestwa Polskiego,
   - pokojowa polityka w stosunkach z Krzyżakami,
   - decydująca rola przy odnowieniu Akademii Krakowskiej, przekazanie klejnotów. Daty (Piotr Stefaniak „Była i Marią, i Martą" str. 49-102): 18 II 1374r., 15(16) X 1384r., 14 VIII 1385r., 18 II 1386r., 8 III 1387r., 11 I 1397r., 22 VI 1399r., 13 VII 1399r., 17 VII 1399r. 19 VII 1399r.

2. Od grodu do stolicy:
   - Miejsce Krakowa w dziejach Polski: pierwsze historyczne wzmianki (m. in. Ibrahim ibn Jakub 965 r.), przyłączenie do państwa pierwszych Piastów ok. 990 r., biskupstwo krakowskie 1000 r., Wawel jako siedziba władców,
   - wielka lokacja Krakowa (Bolesław Wstydliwy z żoną Kingą i matką Grzymisławą 5 czerwca 1257 r.),
   - Prawo składu,
   - Najazdy tatarskie (zwłaszcza 1241 r.), związane z tym legendy (O hejnale mariackim, o Lajkoniku),
   - Kraków jako stolica dzielnicy senioralnej,
   - Stołeczny Kraków: pierwsze koronacje (Władysław Łokietek 1320), siedziba królów.

Etap rejonowy:

1. Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym,
2. W 770 lecie wielkiej lokacji Krakowa:
   - Powstawanie i rozwój średniowiecznych miast. Pojęcia: zasadźca, wójt, sołtys, rada miejska, ława, samorząd miejski, rynek, ratusz, cechy, rzemieślnicy, kupcy.
   - Budowa murów miejskich,
   - Kazimierz Wielki i ograniczenie roli Magdeburga w sądownictwie krakowskim - zakaz apelacji poza granice Królestwa Polskiego 1356 r. (utworzenie Sadu Wyższego Prawa Niemieckiego na Zamku wawelskim),
   - Pierwszy polski uniwersytet: Akademia Krakowska 1364 (wydział teologiczny 1397 - Jadwiga i Jagiełło), odnowiona w 1400 r.,
   - Prawo magdeburskie,
   - Kanonizacja św. Stanisława (8 września 1253 r., Asyż) i jej znaczenie dla Polski (pielgrzymka z Wawelu na Skałkę elementem uroczystości koronacyjnych królów Polski, symbol zjednoczenia ziem polskich po rozbiciu dzielnicowym),

- Koronacje królewskie na Wawelu,
- Węgierskie księżniczki na polskim tronie: Kinga, Jadwiga,
- Kraków w czasach Jadwigi i Jagiełły.

Etap ogólnopolski:

1. Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym i rejonowym,
2. Katedra Wawelska - nekropolia królów i Panteon Narodowy:
   - groby królewskie: królowie pochowani w katedrze,
   - miejsca pochówku św. królowej Jadwigi,
   - groby sławnych Polaków,
   - główne kaplice (Zygmuntowska, Świętokrzyska, Batorego, Wazów, św. Zofii),
   - główne ołtarze: Ołtarz Ojczyzny, ołtarz koronacyjny, ołtarz Czarnego Krucyfiksu,
   - Krypta św. Leonarda,
   - katedralne wieże i dzwony (Zygmunt i Urban),
   - Muzeum Katedralne i pamiątki (Włócznia Św Maurycego, najstarsze naczynia liturgiczne z Tyńca, korona podróżna Kazimierza Wielkiego, pamiątki związane z królową Jadwigą Andegaweńską).

Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych etapach Konkursu oraz wykaz literatury obowiązującej uczniów

SZKOŁA ŚREDNIA

Etap szkolny

Obowiązuje zakres wiedzy określony w podstawie programowej dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia obejmujący historię Polski do upadku państwa Polskiego (1795 r.) ze szczególnym uwzględnieniem tresci dotyczących dziejów Krakowa oraz wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą na etapie szkolnym.

Etap rejonowy

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie rejonowym.

Etap ogólnopolski

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego i rejonowego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie ogólnopolskim.

Wykaz literatury obowiązującej uczestników oraz stanowiącej pomoc dla nauczyciela:

Etap szkolny

1. Podręczniki do nauczania historii w szkole ponadpodstawowej dopuszczone do użytku szkolnego przez właściwego ministra ds. edukacji;
2. Św. Jadwiga Andegaweńska https://diecezja.pl/miasto-swietych/miasto-swietych-sw-jadwiga-andegawenska-krol-polski
3. Piotr Stefaniak „Była i Marią, i Martą" str. 7-47 https://www.katedra-wawelska.pl/wp-content/uploads/2023/09/Kr%C3%B3lowaJadwiga-strony.pdf
4. 770 lat lokacji Krakowa:
   - https://dziennikpolski24.pl/nie-od-razu-krakow-lokowano/ar/10080390
   - https://www.krakow.pl/nasze_miasto/1115,artykul,historia.html
   - https://krakowiswiat.pl/krakow-krolow/
   - http://www.lokacjakrakow.tron.pl/n/pl/25
   - http://www.lokacjakrakow.tron.pl/n/pl/24
   - http://www.lokacjakrakow.tron.pl/n/pl/23
   - http://www.lokacjakrakow.tron.pl/n/pl/22
   - http://old.mbc.malopolska.pl/dlibra/docmetadata?id=17757
   - http://www.lokacjakrakow.tron.pl/n/pl/21
   - http://www.lokacjakrakow.tron.pl/n/pl/20

- http://www.lokacjakrakow.tron.pl/n/pl/15
- http://krakow.zaprasza.eu/historia/lokacja.php

Etap rejonowy

- https://wtir.akf.krakow.pl/pdf/rozne/trasy/bazy/krolew/index.htm
- https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,czasy-soltysowsko-wojtowskie-do-1312-12.html
- https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,mala-lokacja-krakowska-soltysi-14.html
- https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,wielka-lokacja-krakowa-dziedziczni-wojtowie-17.html
- https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,czasy-burmistrzowskie-1312-1791-20.html/
- https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,boga-sie-bojacy-i-prawde-milujacy-22.html
- https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,w-trosce-o-porzadek-i-finanse-23.html
- https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,glos-pospolstwa-24.html
- https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,by-prawy-i-sprawiedliwy-dekret-najdowac-25.html
- https://www.poczetkrakowski.pl/tomy/show_article,porzadek-w-dokumentach-26.html
- https://ruj.uj.edu.pl/server/api/core/bitstreams/cbc64742-bdb5-4c16-9669-d1121e0d5c76/content
- https://bazhum.muzhp.pl/media/texts/ochrona-zabytkow/1955-tom-8-numer-3-30/ochrona_zabytkow-r1955-t8-n3_30-s151-160.pdf

Etap ogólnopolski:

- https://visitmalopolska.pl/obiekt/-/poi/krolewska-katedra-na-wawelu-p-w-sw-stanislawa-bm-i-sw-waclawa
- https://www.katedra-wawelska.pl/ zakładki:
    - Historia Katedry
    - Katedra Wawelska
    - Muzeum Wawelskie
    - Krakowska Kapituła Katedralna

Zagadnienia:

Etap szkolny:

1. Jadwiga Andegaweńska:
   - wzór władcy idealnego (opieka nad poddanymi, połączenie życia kontemplacyjnego i czynnego, troska o dobro państwa),
   - rola Jadwigi w chrystianizacji Litwy,
   - odzyskanie przez Jadwigę Rusi Halickiej dla Królestwa Polskiego,
   - pokojowa polityka w stosunkach z Krzyżakami,
   - decydująca rola przy odnowieniu Akademii Krakowskiej, przekazanie klejnotów.

   Daty (Piotr Stefaniak „Była i Marią, i Martą" str. 49-102): 18 II 1374r., 15(16) X 1384r., 14 VIII 1385r., 18 II 1386r., 8 III 1387r., 11 I 1397r., 22 VI 1399r., 13 VII 1399r., 17 VII 1399r. 19 VII 1399r.
2. Od grodu do stolicy:
   - Miejsce Krakowa w dziejach Polski: pierwsze historyczne wzmianki (m. in. Ibrahim ibn Jakub 965 r.), przyłączenie do państwa pierwszych Piastów ok. 990 r., biskupstwo krakowskie 1000 r., Wawel jako siedziba władców i biskupów,
   - pierwsze rozproszone osady (Bawół, Okół, Garbary, Kleparz...),
   - wielka lokacja Krakowa (Bolesław Wstydliwy z żoną Kingą i matką Grzymisławą 5 czerwca 1257 r. we wsi Kopernia),
   - Prawo składu i jego znaczenie dla rozwoju Krakowa (Wł. Łokietek),
   - Najazdy tatarskie (zwłaszcza 1241 r.), związane z tym legendy (O hejnale mariackim, o Lajkoniku),
   - Kraków jako stolica dzielnicy senioralnej
   - Stołeczny Kraków: pierwsze koronacje (Władysław Łokietek 1320), siedziba królów.

Etap rejonowy:

1. Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym,
2. W 770 lecie wielkiej lokacji Krakowa:
   - Powstawanie i rozwój średniowiecznych miast. Pojęcia: zasadźca, wójt, sołtys, rada miejska, ława, samorząd miejski, rynek, ratusz, cechy, rzemieślnicy, kupcy.
   - Budowa murów miejskich,
   - Mała lokacja Krakowa (Leszek Biały),
   - Kazimierz Wielki i nowe lokacje wokół Krakowa (Kazimierz i Kleparz), ograniczenie roli Magdeburga w sądownictwie krakowskim - zakaz apelacji poza granice Królestwa Polskiego 1356 r. (utworzenie Sadu Wyższego Prawa Niemieckiego na Zamku wawelskim),
   - Pierwszy polski uniwersytet: Akademia Krakowska 1364 (wydział teologiczny 1397 - Jadwiga i Jagiełło), odnowiona w 1400 r.
   - Prawo magdeburskie,
   - Wielonarodowość mieszczaństwa krakowskiego i związane z tym problemy,

- Bunt wójta Alberta 1311-1312 (próba przekazania tronu krakowskiego Janowi Luksemburskiemu), surowo ukarany przez Łokietka,
- Kanonizacja św. Stanisława (8 września 1253 r., Asyż) i jej znaczenie dla Polski (pielgrzymka z Wawelu na Skałkę elementem uroczystości koronacyjnych królów Polski, symbol zjednoczenia ziem polskich po rozbiciu dzielnicowym),
- Koronacje królewskie na Wawelu,
- Węgierskie księżniczki na polskim tronie: Kinga, Jadwiga,
- Kraków w czasach Jadwigi i Jagiełły,
- Najstarsze kościoły Krakowa,
- Przywileje mieszczan Królewskiego Miasta Krakowa-reprezentacja na sejmach,Prawo o miastach 1791.

Etap ogólnopolski:

1. Zagadnienia obowiązujące na etapie szkolnym i rejonowym,
2. Katedra Wawelska - nekropolia królów i Panteon Narodowy:
   - groby królewskie: królowie pochowani w katedrze,
   - miejsca pochówku św. królowej Jadwigi,
   - groby sławnych Polaków,
   - główne kaplice (Zygmuntowska, Świętokrzyska, Batorego, Wazów, św. Zofii),
   - główne ołtarze: Ołtarz Ojczyzny, ołtarz koronacyjny, ołtarz Czarnego Krucyfiksu,
   - Krypta św. Leonarda,
   - katedralne wieże i dzwony (Zygmunt i Urban),
   - Muzeum Katedralne i pamiątki (Włócznia Św Maurycego, najstarsze naczynia liturgiczne z Tyńca, korona podróżna Kazimierza Wielkiego, pamiątki związane z królową Jadwigą Andegaweńską).